

Секція 2
РОЗВИТОК ЮРИДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ
НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ

НАУКОВІ ДОПОВІДІ

Красницька Анжела Віталіївна,
професор кафедри правничої лінгвістики
Національної академії внутрішніх справ,
кандидат юридичних наук, доцент

ТЕРМІНОЛОГІЧНІ НЕДОЛІКИ У ЦИВІЛЬНОМУ КОДЕКСІ
УКРАЇНИ

Зауважимо, що «проблеми забезпечення високого юридико-технічного рівня нормативно-правових актів, попередження та виправлення лінгвістичних помилок є досить актуальними. Право повинно прагнути досконалості, а саме: повноти правового регулювання, логічності та несуперечності правових норм, структурної організованості» [1, с. 77]. Недосконалість ухваленого закону пов'язують із правотворчими помилками. Правотворчі помилки носять масштабний характер, у зв'язку з чим призводять до негативного результату діяльності у правовій сфері, зачіпають інтереси широких верств населення, перешкоджають досягненню певних цілей, містять можливості настання шкідливих наслідків для держави, суспільства та особистості [2].

Потрібно звернути увагу на те, що юридичні помилки у правотворчості виникають унаслідок недотримання вимог правотворчої техніки як виду юридичної техніки. Цими вимогами охоплені всі стадії процесу законотворчості, а також найважливіші аспекти змісту і форми нормативно-правового акта, що створюється. [3, с. 99].

Провівши аналіз Цивільного кодексу України, ми прийшли до висновку, що він не позбавлений правотворчих помилок.

Незрозумілі терміни або слова. Так, у частині 1 статті 1162 наявні такі незрозумілі слова: *«Шкода, завдана каліцтвом, іншим ушкодженням здоров'я або смертю фізичної особи, яка без відповідних повноважень рятувала від реальної загрози майно іншої особи...»*. Стаття 108 має не зовсім зрозумілу назву: *«Перетворення юридичної особи»*. Пропонуємо інший варіант: *«Зміна виду діяльності юридичної особи»* або *«Зміна організаційно-правової форми юридичної особи»*. Стаття 186 також містить незрозуміле слово: *«приналежність»*.

слідє за головною рiччю, якщо iнше не встановлено договором або законом».

Лексична неточнiсть i нечiткiсть термiнiв. Загальновiдомо, що не повинно бути у Цивiльному кодексi України понять нечiткого i невизначеного змiсту, адже це є пiдставою для рiзного тлумачення окремих положень. У частинi 2 статтi 295 можна спостерiгати термiнологiчну неточнiсть: «... другий з батькiв ... **визнаний обмежено дiєздатним, недiєздатним...**». Можливим є обмеження цивiльної дiєздатностi фiзичної особи. У частинi 2 статтi 1176 зазначено: «Право на вiдшкодування шкоди ... виникає у випадках, передбачених законом». Краще було б замiсть фрази у «випадках, передбачених законом» подати чiткий перелiк пiдстав для виникнення права на вiдшкодування шкоди, завданої фiзичнiй особi незаконними дiями органу, що здiйснює оперативно-розшукову дiяльнiсть, досудове розслiдування, прокуратури або суду.

У статтях Цивiльного кодексу України **неправильно пiдбранi термiни:** а) стаття 46 ЦК України має назву «**Оголошення фiзичної особи померлою**». На нашу думку, краще вжити термiн **визнання** замiсть **оголошення**: «**Визнання фiзичної особи померлою**»; б) у частинi 3 статтi 75 ЦК України: «За заявою органу опiки та пiклування суд може **звiльнити** особу вiд повноважень опiкуна або пiклувальника у разi невиконання нею своїх обов'язкiв, порушення прав пiдопiчного, а також у разi помiщення пiдопiчного до навчального закладу, закладу охорони здоров'я або закладу соцiального захисту». Пропонуємо кращий варiант: «За заявою органу опiки та пiклування суд може **вiдсторонити особу вiд повноважень** опiкуна або пiклувальника...».

Штучно поiменованi поняття. Також у текстi ЦК України наявнi одиницi, якi за своєю побудовою не вiдповiдають загальним принципам термiнотворення. Наприклад: а) «особа, яка знайшла загублену рiч, набуває право власностi на неї пiсля спливу шести мiсяцiв з моменту **заявлення** про знахiдку мiлицiї або органiв мiсцевого самоврядування» (ч. 1 ст. 338). Правильний варiант: «особа, яка знайшла загублену рiч, набуває право власностi на неї пiсля спливу шести мiсяцiв з моменту **повiдомлення** про знахiдку мiлицiї або органiв мiсцевого самоврядування»; б) батьки (**усиновлювачi**) (ч. 2 ст. 285, ч. 3 ст. 289). Потрiбно **усиновитель, усиновителi** [4, с. 302]; в) слово **передання** у назвi статтi 102 «**Передання майна установi**», у частинi 4 статтi 22 «...**передання речi того ж роду та тiєї ж якостi**». Слiд вказати на те, що слова **передання** в немає в жодному словнику української мови. Є слово **передавання** [5, с. 568]; г) «**Заповiдач має право зробити у заповiтi заповiдальний вiдказ**» (ч. 1 ст. 1237),

«Заповідальний **відказ** втрачає чинність...» (ч. 1 1239), назва статті 1271 «**Прийняття заповідального відказу**». Слід уживати слово **відмова**; г) «**Охорона спадкового майна здійснюється в інтересах спадкоємців, відказоодержувачів та кредиторів спадкодавця...**» (ст. 1283). Пропонуємо правильний варіант: «**Охорона спадкового майна здійснюється в інтересах спадкоємців, осіб, яким було відмовлено, та кредиторів спадкодавця**».

Використання тавтологічних конструкцій. У ЦК України наявні наступні тавтологічні конструкції: а) «**порука припиняється з припиненням... без згоди поручителя ... такий поручитель несе відповідальність...**» (ч. 1 ст. 559); б) «**Не вважаються примусовою працею військова або альтернативна (невійськова) служба, робота чи служба, яка виконується особою за вироком чи іншими рішеннями і суду, а також робота чи служба відповідно до законів про воєнний і про надзвичайний стан**» (ч. 2 ст. 312); в) «**Законом можуть бути встановлені винятки та обмеження в майнових правах інтелектуальної власності за умови, що такі обмеження та винятки не створюють істотних перешкод для нормальної реалізації майнових прав інтелектуальної власності та здійснення законних інтересів суб'єктів цих прав**» (ч. 2 ст. 424); г) **відшкодування збитків та інші способи відшкодування майнової шкоди** (п. 8 ч. 2 ст. 16) тощо.

Уживання слів інших, інших, інші, інше. Недоліком вважаємо уживання слів **інший, інших, інші, інше**. Адже не зрозуміло, що потрібно розуміти під фразами «в інших випадках, передбачених законом» (ч. 4 ст. 296), «якщо інше не встановлено договором або законом» (ч. 3 ст. 368, ч. 6 ст. 576, ч. 1 ст. 590), «на інших підставах, встановлених законом» (ч. 1 ст. 398), «в інших випадках, встановлених законом» (ч. 2 ст. 412, 2 ст. 416), «якщо інше не встановлено законом» (ст. 572, ч. 3 729), «інші дії, встановлені законом» (ст. 453-455), «якщо інше не встановлено договором» (ч. 2 ст. 586, ч. 2 ст. 589), «якщо інше не встановлено домовленістю між ними або законом» (ч. 2 ст. 372) тощо.

Термінологічна надлишковість та надмірна інформація. Ця помилка спостерігається у частинах 1, 2 статті 33 ЦК України в якій є зайві слова, без яких у реченні можна обійтися: «**неповнолітня особа особисто несе відповідальність**». Вважаємо, що слово «**особисто**» є зайвим. Необхідно: **неповнолітня особа несе відповідальність**.

Підводячи підсумок характеристики правотворчих помилок, необхідно зазначити, що, ризик правотворчих помилок значно знизиться, якщо підготовка законопроектів буде здійснюватися відповідно до вимог юридичної техніки, вимог формальної логіки,

дотриманні норм сучасної української літературної мови. Проаналізовані помилки Цивільного кодексу України свідчать про те, що текст кодексу необхідно вдосконалювати.

Список використаних джерел

1. Красницька А. В. Вимоги, що ставляться до застосування юридичних термінів у нормативно-правових актах. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи* : Матеріали XI Всеукр. наук.-практ. конф. (27 лист. 2015 р.). Київ : НАВС, 2015. 244 с.

2. Красницька А. В., Підвисоцький В. В. Юридичне документознавство. Мультимедійний навчальний посібник. Київ : НАВС. 2019. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/legal_documentation/info/lec5.html

3. Красницька А. В., Проблеми використання юридичних термінів у законодавстві України. *Українська мова в юриспруденції: стан, проблеми, перспективи* : Матеріали XIII Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 30 лист. 2017 р.) : у 2 ч. Київ : НАВС. 2017. Ч. 1. 252 с. С. 99-102.

4. Словник юридичних термінів (російсько-український). Уклад. : Ф. Андерш, В. Винник, А. Красницька, А. Полешко, О. Юрчук. Київ : Юрінком, 1994.

5. Новий тлумачний словник української мови: У 4 т. Уклад. : В. В. Яременко, О. М. Сліпущко. Київ : Вид-во “Аконіт”, 1999. Т. 3 : О-Р.

Маковій Віктор Петрович,

завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін Одеського державного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

«МОДЕРНІЗАЦІЯ» ЧИ «ООНОВЛЕННЯ»: ТЕРМІНОЛОГІЧНА СУТНІСТЬ ПЕРЕТВОРЕНЬ ЦИВІЛЬНОГО ЗАКОНОДАВСТВА

Кабінетом Міністрів України було ініційовано створення робочої групи щодо рекодифікації (оновлення) цивільного законодавства України, яка розробила й запропонувала до широкого обговорення проєкт Концепції оновлення Цивільного кодексу України (надалі - ЦК) [1], яка також має назву – Концепція модернізації (оновлення) цивільного законодавства. Тобто, у контексті наведеного маємо поняття: оновлення, модернізація, рекодифікація. При цьому, модернізація – це діяльність щодо зміни та удосконалення відповідно до сучасних вимог, оновлення – щодо зміни, поліпшення чого-небудь,